
SusCom "Zrównoważona polityka i rozwój energetyczny samorządów"

Studium przypadku dla samorządu ze strategią zrównoważonego rozwoju, która nie uwzględnia zagadnień energetycznych

1. Opis zrównoważonej polityki samorządu

1.1 Opis ogólny

Powiat kwidzyński leży w południowo – wschodniej części województwa pomorskiego w regionie Dolnego Powiśla. Jest jednym z 19 powiatów województwa pomorskiego. Tworzy go miasto Kwidzyn, miasto i gmina Prabuty, oraz gminy: Kwidzyn, Ryjewo, Gardeja, Sadlinki. Powiat kwidzyński jest obszarem typowo rolniczym, z silnym ośrodkiem życia gospodarczego, jakim jest stolica powiatu – miasto Kwidzyn. Na terenie powiatu występują również malownicze jeziora, zabytki historyczne, lasy oraz szlaki turystyczne. Całkowita powierzchnia powiatu wynosi 843 km² (w tym 63,6% stanowią użytki rolne, a 21,7% lasy). Ludność zamieszkująca powiat to 79.909 osób, z czego na terenie miast zamieszkuje 45 768 osób, zaś na terenie gmin – 34 141 osoby. Stopa bezrobocia w powiecie kwidzyńskim wynosi 23,5 %. Największym wskaźnikiem bezrobocia charakteryzują się gminy Ryjewo i Gardeja, natomiast najmniejszym miasto Kwidzyn.

Rys.1. Podział administracyjny powiatu kwidzyńskiego

Powiat kwidzyński graniczy z powiatami: sztumskim, tczewskim, świeckim, grudziądzkim, (w województwie kujawsko – pomorskim) oraz iławskim (w województwie warmińsko – mazurskim).

Region Dolnego Powiśla, w którym leży powiat posiada duże walory krajobrazowe, przyrodnicze i krajoznawcze. Dużą atrakcją są jeziora, lasy, zabytki historyczne oraz liczne szlaki turystyczne. Obszar powiatu jest terenem typowo rolniczym. Użytki rolne zajmują ponad 53 tysiące hektarów, co stanowi 63,5 % powierzchni powiatu. Powierzchnia lasów występujących na terenie powiatu wynosi 18 600 hektarów.

Powiat kwidzyński należy do średnio zamożnych. Podstawowe dochody na mieszkańca sytuują go na tle innych powiatów województwa pomorskiego na 8 pozycji. Stopa bezrobocia w powiecie jest stosunkowo wysoka, lecz w porównaniu z innymi powiatami województwa mieści się w przeciętnej. Największą grupę bezrobotnych stanowią przy tym osoby z wykształceniem zawodowym i niższym.

1.2 Cechy zrównoważonego rozwoju energetycznego

Powiat kwidzyński nie jest w posiadaniu danych, które pomogłyby określić strukturę zapotrzebowania i zużycia energii na terenie powiatu. Przeprowadzone zostały audyty w części budynków będących w zarządzie powiatu. Nie został także określony potencjał odnawialnych źródeł energii dla powiatu kwidzyńskiego.

Struktura infrastruktury transportowej na terenie powiatu przedstawia się w następujący sposób:

Drogi krajowe:	34,051 km
Drogi wojewódzkie:	189,840 km
Drogi powiatowe (w miastach):	51,186 km
Drogi powiatowe (poza miastami):	249,535 km
Razem:	524,612 km

Drogi gminne na terenie powiatu kwidzyńskiego:

Gmina Gardeja: 18 km
Gmina Kwidzyn: 86 km
Gmina Ryjewo: 66 km
Gmina Prabuty: 101km
Gmina Radlinki: 54 km
Razem: 327 km

Na terenie powiatu znajduje się linia kolejowa, która traci na znaczeniu ze względu na stopniowe redukcje połączeń kolejowych przez Polskie Koleje Państwowe.

W okresach ciepłych działa prom na rzece Wisła, który transportuje samochody i ludność na zachodni brzeg rzeki.

W najbliższym czasie planowane są działania zmierzające do usprawnienia połączeń komunikacyjnych, a głównym zadaniem będzie budowa mostu na Wiśle. Inicjatywa ta uzyskała już aprobatę samorządu województwa pomorskiego. Powyższe zadanie może być współfinansowane przez środki pochodzące z funduszy europejskich.

Obecnie na terenie miasta Kwidzyn istnieje ścieżka rowerowa. Powiat wystąpił do gmin o złożenie swoich propozycji odnośnie problematyki ścieżek rowerowych. Gminy złożyły już swoje propozycje. Obecnie trwają prace nad opracowaniem kompleksowego programu wspierania tego typu przedsięwzięć na terenie powiatu kwidzyńskiego.

W opracowanej w 2000 r. lokalnej strategii zrównoważonego rozwoju, nie zostały uwzględnione zgaszenia energetyki odnawialnej. Kwidzyn nie był w tym zakresie wyjątkiem. Analiza lokalnych strategii dokonana dla potrzeb „Strategii rozwoju województwa pomorskiego” wykazała, że wiele gmin przygotowujących w tym czasie swoje strategie nie dostrzegało konieczności rozwinięcia w nich tej problematyki. Wydaje się, że główną przyczyną tego stanu był brak świadomości samorządów co do roli i znaczenia energetyki odnawialnej w rozwoju społeczno – gospodarczym gmin. Dopiero po uchwaleniu w 2001 r. przez Sejmik Samorządowy województwa strategii jego rozwoju, w której zagadnienia energetyki odnawialnej zostały silnie wyeksponowane i rozpowszechnieniu jej w formie publikowanej, wiele gmin w drodze aneksów do uchwalonych strategii uwzględniło w nich tę problematykę. W przypadku Kwidzyna, pomimo że zagadnienia energetyczne nie zostały bezpośrednio uwzględnione w strategii zrównoważonego rozwoju, na terenie powiatu rozpoczęto realizację programu operacyjnego p.t. „Biomasa jako alternatywne źródło energii”, który w pierwotnej wersji odnosił się do takiego kierunku działania określonego w strategii jak – podejmowanie działań wspierających innowacyjność na terenie powiatu. Obecnie, w celu zwiększenia znaczenia tego tematu, w zmianach wprowadzonych do strategii w grudniu 2003 r., został uwzględniony kierunek działania w dziedzinie ekologia – „wspieranie i promocja wykorzystania biomasy do celów energetycznych.”

Zostały także przeprowadzone inwestycje z zakresu poszanowania energii takie jak: termoizolacja budynków szkolnych w Kwidzynie, budowa ścieżki rowerowej w Kwidzynie o długości 2 km.

2. Podejście zrównoważonego rozwoju

2.1 Proces

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Kwidzyńskiego jest opracowaniem powstałym na podstawie dokumentów: „ Bilans Otwarcia ” – luty 1999 r., „Kierunki promocji i rozwoju powiatu kwidzyńskiego – strategia działania” – maj 1999 r. oraz opracowania p.t. „Misja strategii rozwoju powiatu kwidzyńskiego - (materiał roboczy)”, a także warsztatów strategicznych oraz debat strategicznych z udziałem szerokiej reprezentacji środowisk samorządowych, biznesowych i społecznych powiatu kwidzyńskiego. Proces uspołecznienia budowy strategii został oparty na metodzie aktywnego planowania strategicznego, zwanego także planowaniem partnerskim, z udziałem mieszkańców powiatu reprezentujących różne grupy społeczno-zawodowe.

Podkreślenia wymaga również fakt, iż prace związane z opracowaniem Strategii przebiegały równocześnie z pracami związanymi ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego. Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Kwidzyńskiego jest zgodna ze Strategią Rozwoju Województwa Pomorskiego. Przygotowania mające na celu przyjęcie przez Radę Powiatu Strategii rozpoczęły się na początku 1999 r. Do rozpoczęcia prac nad opracowaniem Strategii przyczyniły się głównie wymagania stawiane przez Unię Europejską, odnośnie konieczności posiadania takiego dokumentu. Było to bezpośrednio związane z możliwością starania się o dofinansowanie ze środków unijnych projektów, które wpisują się w priorytety, kierunki działania i cele opracowania zasadniczego, jakim jest strategia. Innym czynnikiem decydującym o inicjacji prac nad tym dokumentem była konieczność zebrania i usystematyzowania zadań, określenie misji, priorytetów, celów, niezbędnych kierunków działań samorządu powiatu kwidzyńskiego w wieloletnim okresie działania.

Pierwszym etapem prac nad Strategią było zdiagnozowanie sytuacji społeczno gospodarczej na terenie powiatu kwidzyńskiego. Zgodnie z reformą administracji powiat kwidzyński rozpoczął działalność w nowej rzeczywistości obejmując swoim zasięgiem działania następujących gmin : miasto Kwidzyn, gmina Kwidzyn,

miasto i gmina Prabuty, gminy Gardeja, Sadlinki i Ryjewo. Efektem realizacji tego etapu było opracowanie pt. „ Bilans Otwarcia ”, które opisało sytuację, jaką zastał powiat. Na podstawie Bilansu określono kierunki rozwoju powiatu i opracowano „ Kierunki promocji i rozwoju powiatu kwidzyńskiego – strategia działania ”. Opracowania te stały się podstawą do prowadzenia kolejnych działań opartych na aktywnej metodzie planowania – warsztaty, seminaria, społeczna konsultacja. Efektem realizacji wszystkich etapów było opracowanie projektu Strategii, który ostatecznie został przyjęty przez Radę Powiatu Kwidzyńskiego w kwietniu 2000 r.

W trakcie tych prac powstało także zestawienie zadań, osób odpowiedzialnych za ich wykonanie, terminów ich realizacji oraz źródła środków na realizację tych zadań, co zostało przedstawione w poniższej tabeli.

LP.	ZADANIA	ODPOWIE DZIALNI	TERMIN REALIZACJI	ŹRÓDŁA ŚRODKÓW
1	Przedłożenie Strategii Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Powiatu Kwidzyńskiego poszczególnym Komisjom Rady Powiatu i Zarządom Gmin.	Starosta	15.04.2000 r.	-
2	Zatwierdzenie Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Kwidzyńskiego na sesji Rady Powiatu	Rada powiatu	Kwiecień 2000 r.	-
3	Rozesłanie strategii powiatu do zarządów poszczególnych gmin wchodzących w skład powiatu	Rada powiatu	Maj 2000 r.	Budżet powiatu
4	Przetłumaczenie strategii na język angielski	Zarząd powiatu	Do końca roku	Budżet powiatu
5	Przesłanie uchwalonej strategii powiatu do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, Wojewody Pomorskiego.	Zarząd powiatu	Maj	Budżet powiatu
6	Opracowanie strony WWW w internecie z zamieszczeniem strategii w języku polskim i angielskim	Zarząd powiatu	Czerwiec - lipiec 2000 r.	Budżet powiatu
7	Opracowanie programów operacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem projektów i zadań mogących uzyskać wsparcie ze środków pomocowych	Starosta	III kwartał 2000 r.	Budżet powiatu
8	Realizacja zadań określonych poszczególnymi projektami zgodnie z harmonogramem przyjętym w programach operacyjnych	Zarząd powiatu	Czerwiec 2000 – 2007r.	Budżet Powiatu, Budżet Sejmiku Wojewódzkiego, Budżet Państwa, śr. pomocowe

Nadzór nad pracami dotyczącymi opracowania wszystkich dokumentów o charakterze strategicznym i samego projektu Strategii należał do Wicestarosty Kwidzyńskiego. Sprawy bezpośrednio związane z raportowaniem opracowania dokumentu Strategii oraz samego projektu Strategii prowadził konsultant z firmy specjalizującej się w tego typu zagadnieniach.

Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Kwidzyńskiego była opracowywana przez szerokie grono przedstawicieli samorządów powiatu, gmin powiatu, przedsiębiorców, środowiska naukowego, sektora organizacji pozarządowych, mediów – osób, które reprezentowały różne środowiska społeczno – gospodarcze powiatu, co zostało wyszczególnione poniżej:

- radni powiatu,
- radni gmin powiatu,
- pracownicy Starostwa Powiatowego i Urzędów Miast i Gmin,
- Cech Rzemiosł Różnych w Kwidzynie,
- Towarzystwo Rozwoju Powiatu Kwidzyńskiego,
- Społeczne Liceum Ogólnokształcące w Kwidzynie,
- „ Dziennik Bałtycki ”
- Związek Międzygminny Towarzystwo Turystyczne Liwa,
- „ Kurier Kwidzyński ”,
- Kwidzyński Parlament Młodzieży,
- Komenda Powiatowa Policji w Kwidzynie,

- Towarzystwo Miłośników Ziemi Kwidzyńskiej,
- Pomorska Izba Przemysłowo – Handlowa,
- Agencja Rozwoju Pomorza S.A.,
- Business Development Options,

Bezpośrednio, pracę wykonywał zespół złożony z pracowników Starostwa Powiatowego w Kwidzynie. Nadzór nad całością prac związanych z opracowaniem dokumentu sprawował wicestarosta. Obsługa merytoryczna i techniczna prac należała do obowiązków specjalisty ds. pozyskiwania środków pozabudżetowych, Pełnomocnika Starosty, pracownika ds. obsługi zarządu oraz pracownika Wydziału Edukacji. W trakcie prac organizowane były szkolenia, seminaria oraz debaty finansowane w oparciu o budżet powiatu.

Największy wpływ na opracowanie strategii mieli oczywiście bezpośredni wykonawcy tj. zespół pracowników Starostwa oraz radni powiatu, którzy nadawali jej kształt na posiedzeniach komisji, w trakcie spotkań i narad merytorycznych oraz ostatecznie na sesji Rady Powiatu. Udział pozostałych uczestników procesu trudno obiektywnie ocenić, ponieważ miał on w dużym stopniu charakter wynikający z metody „burzy mózgów”. Tym niemniej wszyscy uczestniczący w procesie tworzenia strategii wnieśli istotny wkład wprowadzając często propozycje zapisów wynikających ze specyfiki instytucji i organizacji przez nich reprezentowanych.

2.2 Polityka - metodologia

Owocem prac i zaangażowania wymienionych powyżej osób było opracowanie dokumentu p.t. „Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Kwidzyńskiego”. Kluczowe cele zawarte w strategii to:

- Wszechstronny rozwój gospodarczy.
- Prowadzenie spójnej polityki przestrzennej w porozumieniu z gminami, zwłaszcza w okresie zrównoważonego rozwoju infrastruktury technicznej.
- Poprawa stanu środowiska w celu: polepszania warunków życia mieszkańców, stworzenia możliwości rozwoju turystyki i rekreacji oraz rozwoju rolnictwa ekologicznego.
- Zapobieganie zagrożeniom społecznym.
- Stwarzanie kierunków wszechstronnego rozwoju i kształcenia każdego obywatela jako podstawa poprawy poziomu życia.
- Podniesienie poziomu infrastruktury technicznej do standardów europejskich.

Strategia obejmuje takie obszary życia, jak rolnictwo, szkolnictwo, infrastruktura techniczna, ochrona środowiska, gospodarka odpadami, ochrona zdrowia, kultura, sport, komunikacja. Zapisy zawarte w strategii odnoszą się jedynie do terenów powiatu kwidzyńskiego.

Dokument określa konkretne kierunki działania, jakie mają zostać podjęte w celu, uzyskania założonych priorytetów, np. rekultywacja terenów zdegradowanych, zwiększenie zakresu i częstości kontroli przestrzegania prawa w zakresie ochrony środowiska, lub opracowanie właściwego systemu dotacji.

Oprócz kierunków działania strategia określa również sposób wdrażania i monitorowania strategii, do których zalicza się m.in. ocena realizacji strategii dokonywana co dwa lata.

Poszczególne zapisy Strategii zostały uszczegółowione w programach operacyjnych, które obejmują poszczególne dziedziny życia społeczno – gospodarczego powiatu:

- Program ograniczenia bezrobocia na terenie powiatu kwidzyńskiego,
- Program wspierania istniejących i powstających małych i średnich przedsiębiorstw na terenie powiatu kwidzyńskiego,
- Program *Bezpieczny powiat*,
- Program poprawy stanu technicznego dróg powiatowych w latach 2000-2010,
- Program gospodarki odpadami w powiecie kwidzyńskim,
- Program ochrony środowiska w powiecie kwidzyńskim,
- Program rozwiązywania problemów społecznych w powiecie kwidzyńskim,
- Program wszechstronnego kształcenia mieszkańców powiatu kwidzyńskiego,
- Program rozwoju kultury w powiecie kwidzyńskim,
- Program rozwoju kultury fizycznej i turystyki w powiecie kwidzyńskim,
- Program ochrony zdrowia w powiecie kwidzyńskim,
- Program umacniania tożsamości lokalnej w oparciu o rozwój zrównoważony przestrzeni historycznej,
- Program aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych poprzez zalesienia gruntów porolnych oraz poprawę stanu infrastruktury drogowej na terenie powiatu,
- Powiatowy program informowania społeczeństwa o integracji z UE,
- Program *Biomasa jako alternatywne źródło energii*.

Programy te są realizowane przez wyznaczone do tego Wydziały/Stanowiska Starostwa Powiatowego w Kwidzynie, Powiatowy Urząd Pracy w Kwidzynie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kwidzynie, organizacje pozarządowe, inne jednostki i organizacje zaangażowane w rozwiązywanie problemów społeczno – gospodarczych powiatu. Odbywa się to w oparciu o środki budżetowe, jak i pozabudżetowe.

Takie podejście do sprawy realizacji strategii zasługuje na szczególne podkreślenie. Nie ma ono bowiem w województwie pomorskim charakteru powszechnego. W większości powiatów porzeczano na uchwaleniu strategii i ograniczono się do realizacji programów obligatoryjnych wynikających z zapisów obowiązującego prawa powszechnego.

W chwili obecnej trudno ocenić wpływ realizacji przyjętych programów operacyjnych na zrównoważony rozwój powiatu, ponieważ większość z nich ma charakter działań wieloletnich, a nawet permanentnych. Dwa z nich, a mianowicie Program ochrony środowiska i Program gospodarki odpadami są obligatoryjne – wynikają z obowiązującej ustawy „Prawo ochrony środowiska” - i zostały już zrealizowane, (oczywiście w rozumieniu przygotowania stosownych dokumentów; programy jako takie mają charakter wieloletni) zaś najbardziej nas interesujący „Biomasa jako alternatywne źródło energii”. jest w trakcie realizacji.

3. Integracja zrównoważonego rozwoju energetycznego

Samorząd powiatu kwidzyńskiego zdaje sobie sprawę z konieczności integracji zagadnień energetycznych z polityką ogólnego rozwoju powiatu, jednak wciąż nie istnieje dokument regulujący politykę energetyczną w powiecie. W gminach powiatu istnieją opracowane projekty założeń dla planów zaopatrzenia gmin w ciepło, gaz i energię elektryczną. Nie istnieje jednak ogólny dokument obowiązujący cały powiat kwidzyński. Polskie ustawodawstwo nie wymaga sporządzania tego typu programów ani na szczeblu wojewódzkim, ani też na powiatowym, a jedynie na szczeblu gminnym w formie „Założeń do planu zaopatrzenia gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe”. Z własnej inicjatywy opracowanie programów powiatowych podjęło tylko kilka powiatów w Polsce. Samorząd jako priorytet przyjmuje zwiększenie udziału energii odnawialnej w całkowitej produkcji energii.

4. Rezultaty polityki zrównoważonego rozwoju

4.1 Osiągnięcia samorządu z zakresu prowadzenia polityki zrównoważonego rozwoju

Poniżej przedstawiono osiągnięcia samorządu z zakresu zrównoważonego rozwoju.

ODPADY: SELEKTYWNA ZBIÓRKA ODPADÓW	
Dane techniczne	Wdrożono system selektywnej zbiórki odpadów obejmujący cały powiat. Zbierane są takie odpady jak: szkło, plastik, papier. W 2002 r. 2% odpadów komunalnych zostało zebranych i przekazanych do wykorzystania.
Dane ekonomiczne	Władze powiatu dofinansowały zakup bazy niezbędnej do przygotowania surowców wtórnych do wykorzystania, pojemników do selektywnej zbiórki odpadów oraz samochodów do przewożenia odpadów.
Dane środowiskowe	Jedną z korzyści wynikających z wdrożenia selektywnej zbiórki odpadów jest zmniejszenie zużycia surowców. Inną ważną korzyścią jest możliwość wydłużenia czasu wykorzystania składowiska odpadów.
Dane społeczne	Dzięki organizacji selektywnej zbiórki odpadów powstało 7 nowych miejsc pracy.

UTYLIZACJA ODPADÓW: UTYLIZACJA ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	
Dane techniczne	W ciągu ostatnich trzech lat powiat dofinansowywał demontaż, transport i utylizację materiałów zawierających azbest. Dotychczas utylizacji poddano ok. 140 Mg odpadów.
Dane ekonomiczne	Koszty poniesione przez powiat w latach 2001- 2003 wyniosły 531 558 zł. W celu obniżenia kosztów transportu i utylizacji w 2004 r. planowana jest budowa kwatery do składowania odpadów zawierających azbest w nowopowstającym Zakładzie Gospodarki Odpadami w Gilwie Małej. Dotychczas odpady te były utylizowane poza terenem powiatu, na składowisku w Trzemesznie (woj. wielkopolskie).
Dane środowiskowe	Możliwość utylizacji, w sposób bezpieczny dla środowiska i zdrowia ludzi, odpadów niebezpiecznych.
Dane społeczne	Utylizacja odpadów pozwoliła na poszerzenie zakresu usług firm budowlanych z terenu powiatu. 10 firm uzyskało uprawnienia do wykonywania prac związanych z utylizacją odpadów zawierających azbest.

EDUKACJA EKOLOGICZNA: WODNA ŚCIEŻKA PRZYRODNICZA	
Dane techniczne	Wodna ścieżka przyrodnicza została ustalona na rzece Liwie, która jest niezwykle atrakcyjna pod względem przyrodniczym. Ścieżka ta ma długość 10 km.
Dane ekonomiczne	Koszt ustalenia trasy ścieżki oraz jej oznakowania i opracowania materiałów informacyjnych wyniósł 14 000 PLN.
Dane środowiskowe	Na rzece organizowane są spływy kajakowe, podczas których prowadzone są zajęcia przyrodnicze. Każdy z uczestników otrzymuje mini przewodnik po ścieżce. Część organizowanych spływów połączonych jest ze sprzątnięciem rzeki.
Dane społeczne	Dzięki tej inwestycji możliwe jest upowszechnianie wśród społeczeństwa zachowań proekologicznych.

4.2 Związek pomiędzy strategią zrównoważonego rozwoju a rezultatami

PROJEKTY ZREALIZOWANE W RAMACH ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU NA TERENIE POWIATU KWIDZYŃSKIEGO

ODPADY: SELEKTYWNA ZBIÓRKA ODPADÓW

Inicjacja

W tym punkcie znajdują się informacje dotyczące etapu inicjacji projektu. (Kto był inicjatorem, jak układała się współpraca pomiędzy osobami zaangażowanymi w ten etap prac, jak poszczególne osoby komunikowały się ze sobą, czy wykorzystano mechanizmy i narzędzia określone w strategii itd.?)

Celem priorytetowym zawartym w Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu kwidzyńskiego, była poprawa stanu środowiska w celu polepszenia warunków życia mieszkańców. Strategia określa też kierunki działania służące osiągnięciu priorytetów. Jednym z takich kierunków rozwoju wyszczególnionych w strategii jest stworzenie systemu gospodarki odpadami. Wszystkie, więc działania związane z tą dziedziną są bezpośrednią realizacją zapisów strategii.

Główną przesłanką do rozpoczęcia selektywnej zbiórki odpadów była konieczność odebrania odpadów, które można było wykorzystać. Około roku 1997 Starostwo Powiatowe przystąpiło do realizacji pierwszego projektu związanego z tym tematem, który jednak nie zakończył się sukcesem ze względu na brak zrozumienia z firmą, która miała realizować segregację odpadów.

Jednocześnie, począwszy od tej pierwszej inicjatywy, poszczególne gminy próbowały indywidualnie realizować selektywną zbiórkę odpadów. W 1998 roku powstał Zakład Utylizacji Odpadów w Kwidzynie (spółka prawa handlowego ze 100% udziałem miasta Kwidzyna) i to właśnie Zakład Utylizacji Odpadów wystąpił do gmin z inicjatywą przystąpienia do współpracy, polegającej na opracowaniu zintegrowanego systemu selektywnej zbiórki odpadów. Podsumowując, pomysł selektywnej zbiórki odpadów pojawił się jeszcze przed opracowaniem Strategii rozwoju powiatu. Następnie po indywidualnych próbach wdrożenia systemów selektywnej zbiórki odpadów przez poszczególne gminy, miasto Kwidzyn wystąpiło z inicjatywą założenia Zakładu Utylizacji Odpadów. Zakład ten przedstawił gminom propozycję opracowania wspólnej polityki odpadowej. Propozycję tę przyjęły prawie wszystkie gminy. Pewien wpływ na tego typu decyzje mają uwarunkowania prawne. W 2002 r. uchwalona została ustawa „Prawo ochrony środowiska”, która min. zobowiązuje do sporządzania planu gospodarki odpadami na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Uchwalony w 2003 r. przez Sejmik Samorządowy województwa pomorskiego w Gdańsku wojewódzki plan gospodarki odpadami przewiduje znaczną centralizację gospodarki odpadami stwarzającą szanse wprowadzenia nowoczesnych technologii unieszkodliwiania odpadów, która jest ekonomicznie opłacalna tylko przy nagromadzeniu odpowiedniej ich ilości. Tego typu zakład obejmujący swym zasięgiem powiat kwidzyński zastał zaprogramowany w wojewódzkim planie. Uchwała sejmiku o przyjęciu planu gospodarki odpadami nie ma charakteru praw miejscowego, lecz jest tzw. dokumentem kierownictwa wewnętrznego. Od stopnia wpisania się gmin w realizację planu zależy min. możliwość uzyskania pomocy finansowej w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Ostateczne jednak decyzje w kwestii powiatowej integracji gospodarki odpadami gminy podejmą po opracowaniu i uchwaleniu gminnych programów gospodarki odpadami, w których powinna być zawarta min. analiza uwarunkowań i kosztów zintegrowanej lub własnej gospodarki odpadami. Gminy sukcesywnie (w miarę posiadanych środków finansowych) przystępują do opracowywania swoich planów.

Planowanie

W tym punkcie znajdują się informacje dotyczące etapu planowania projektu, zbierania potrzebnych informacji, wykonywania badań techniczno-ekonomicznych, konsultacji lokalnych. (Kto był zaangażowany, jak układała się współpraca pomiędzy osobami zaangażowanymi w ten etap prac, jak poszczególne osoby komunikowały się ze sobą, czy wykorzystano mechanizmy i narzędzia określone w strategii itd.)

Przedmiotem działania Spółki jest: administracja i eksploatacja składowiska odpadów komunalnych w Bądkach oraz jego rekultywacja; wdrażanie i prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów; budowa nowego Zakładu Gospodarki Odpadami ze składowiskiem w Gilwie Małej; wdrażanie i upowszechnianie rozwiązań proekologicznych w zakresie gospodarki odpadami na terenie działania Spółki.

W 2002 roku Zakład Utylizacji Odpadów rozszerzył swoją działalność na teren powiatu kwidzyńskiego. Za wszelkie działania związane z segregacją odpadów odpowiedzialny jest Zakład Utylizacji Odpadów oraz osoby w nim zatrudnione.

Zakład upowszechnia wiedzę o selekcji odpadów i odnotowuje coraz lepsze efekty segregacji odpadów.

Poniżej tabelka pokazująca wzrost uzyskiwania selekcionowanych odpadów na terenie powiatu.

Rok	Plastik (kg)	Szkło (kg)	Papier (kg)
1999	2 520	3 500	6 845
2000	20 449	39 260	31 208
2001	30 068	69 791	38 713
2002	43 308	41 157	47 149

Finansowanie

W tym punkcie znajdują się informacje na temat sposobu finansowania inwestycji, kto był odpowiedzialny za pozyskanie potrzebnych funduszy, jak przebiegała komunikacja i współpraca pomiędzy poszczególnymi zaangażowanymi osobami.

Za finansowanie inwestycji odpowiedzialny był Zakład Utylizacji Odpadów, który zajmuje się całością spraw związanych z realizacją projektu selektywnej zbiórki odpadów. Środki na realizację projektu uzyskano z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska, po uprzednim złożeniu wniosku o dofinansowanie.

Współpraca z Powiatowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przebiegała bardzo sprawnie. dzięki wysoce profesjonalnie przygotowanemu projektowi i ogólnej dobrej współpracy Starostwa Powiatowego z Funduszem.

UTYLIZACJA ODPADÓW: UTYLIZACJA ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Inicjacja

W tym punkcie znajdują się informacje dotyczące etapu inicjacji projektu. (Kto był inicjatorem, jak układała się współpraca pomiędzy osobami zaangażowanymi w ten etap prac, jak poszczególne osoby komunikowały się ze sobą, czy wykorzystano mechanizmy i narzędzia określone w strategii itd.?)

Inicjatorem pomysłu utylizacji odpadów azbestowych był Starosta Kwidzyński. W 2001 roku, dzięki uzyskanemu dofinansowaniu, możliwe było rozpoczęcie realizacji programu utylizacji odpadów azbestowych.

Planowanie

W tym punkcie znajdują się informacje dotyczące etapu planowania projektu, zbierania potrzebnych informacji, wykonywania badań techniczno-ekonomicznych, konsultacji lokalnych. (Kto był zaangażowany, jak układała się współpraca pomiędzy osobami zaangażowanymi w ten etap prac, jak poszczególne osoby komunikowały się ze sobą, czy wykorzystano mechanizmy i narzędzia określone w strategii itd.)

Do nadzorowania prac przy inwestycji zobowiązana została dyrektor Wydziału Ochrony Środowiska. Wszelkie informacje dotyczące realizacji projektu czerpano bezpośrednio z przepisów, które jednoznacznie regulują operacje składowania i utylizacji odpadów niebezpiecznych. Prace związane z utylizacją przeprowadzają specjalistyczne firmy (10) zajmujące się tego rodzaju działalnością.

Finansowanie

W tym punkcie znajdują się informacje na temat sposobu finansowania inwestycji, kto był odpowiedzialny za pozyskanie potrzebnych funduszy, jak przebiegała komunikacja i współpraca pomiędzy poszczególnymi zaangażowanymi osobami.

Utylizacja odpadów zawierających azbest realizowana jest przez powiat ze środków Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska. Zgodnie z zasadami ustalonymi przez Radę Powiatu dofinansowanie mogą uzyskać zarówno osoby prawne jak i osoby fizyczne. Dofinansowane jest przeznaczone na pokrycie kosztów demontażu eternitu, jego transport na składowisko oraz koszty składowania. Za wszelkie sprawy organizacyjne, także za pozyskiwanie dofinansowania na realizację projektu, odpowiedzialna była dyrektor Wydziału Ochrony Środowiska w Starostwie Powiatowym.

EDUKACJA EKOLOGICZNA – WODNA ŚCIEŻKA PRZYRODNICZA

Inicjacja

W tym punkcie znajdują się informacje dotyczące etapu inicjacji projektu. (Kto był inicjatorem, jak układała się współpraca pomiędzy osobami zaangażowanymi w ten etap prac, jak poszczególne osoby komunikowały się ze sobą, czy wykorzystano mechanizmy i narzędzia określone w strategii itd.?)

Z inicjatywą utworzenia wodnej ścieżki przyrodniczej na rzece Liwa wystąpił Związek Międzygminny Towarzystwo Turystyczne „Liwa”, a konkretnie Dyrektor biura tego Towarzystwa. Towarzystwo zdecydowało się wykorzystać atrakcyjną przyrodniczo rzekę oraz część rezerwatu przyrody do organizowania splywów kajakowych. Inicjatywa została zaaprobowana przez wszystkie zainteresowane gminy powiatu.

Planowanie

W tym punkcie znajdują się informacje dotyczące etapu planowania projektu, zbierania potrzebnych informacji, wykonywania badań techniczno-ekonomicznych, konsultacji lokalnych. (Kto był zaangażowany, jak układała się współpraca pomiędzy osobami zaangażowanymi w ten etap prac, jak poszczególne osoby komunikowały się ze sobą, czy wykorzystano mechanizmy i narzędzia określone w strategii itd.)

Realizacja przedsięwzięcia rozpoczęła się od uzyskania zgody od wojewódzkiego konserwatora przyrody na wytyczenie i oznakowanie szlaku wodnego na terenie rezerwatu przyrody. Kolejnym krokiem było złożenie wniosku o dofinansowanie inwestycji do powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Część pracy została zlecona na zewnątrz firmom prywatnym, a część została wykonana przez wolontariuszy pracujących dla Towarzystwa. Współpraca pomiędzy organami wydającymi pozwolenia i firmami wykonującymi zadania, przebiegała wzorowo dzięki min. profesjonalnie przygotowanemu projektowi ścieżki, który w maksymalnie możliwy sposób ograniczył wpływ ruchu turystycznego na naturalne środowisko oraz dobrze przygotowanemu wnioskowi, co pozwoliło na sprawne uruchomienie dofinansowania.

Finansowanie

W tym punkcie znajdują się informacje na temat sposobu finansowania inwestycji, kto był odpowiedzialny za pozyskanie potrzebnych funduszy, jak przebiegała komunikacja i współpraca pomiędzy poszczególnymi zaangażowanymi osobami.

Dyrektor biura Towarzystwa złożył wniosek o dofinansowanie przedsięwzięcia z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Otrzymano dofinansowanie w wysokości około 80% kosztów przedsięwzięcia. Okres od złożenia wniosku do rozpatrzenia był bardzo krótki, co obrazuje dobre przygotowanie przedsięwzięcia i pozytywny odbiór idei w Funduszu.

5. Uwagi

5.1 Wyniesione doświadczenia

Na przykładzie przedsięwzięć realizowanych w powiecie widać dobrą współpracę i zaangażowanie władz samorządowych w działania służące rozwojowi regionu.

Bardzo prędko na terenie powiatu prowadzone są działania z zakresu ochrony środowiska jak i zrównoważonego transportu. Należy podkreślić, że przez teren powiatu kwidzińskiego przebiegają dwie oznakowane trasy rowerowe. Obydwie wiodą Doliną Dolnej Wisły. Jedną z nich to trasa międzynarodowa EuroRoute R-1. Powstała ona w 1997 roku i bierze swój początek w Calais we Francji i biegnie przez Belgię, Holandię, Niemcy do Polski. W przyszłości planowane jest przedłużenie trasy aż do Sant Petersburga w Rosji. Łączna długość odcinka prowadzonego przez Polskę wynosi 675 km i prawie w całości prowadzi asfaltowymi drogami. W rejonie Doliny Dolnej Wisły szlak przebiega przez liczne, pełne zabytków miejscowości takie jak Chelmino, Grudzińdz, Kwidzyn czy Sztum. Drugi oznakowany szlak prowadzi przez najpiękniejsze fragmenty doliny dolnej Wisły w okolicach Kwidzyna. Ponadto funkcjonują trzy nie oznakowane trasy rowerowe.

Zauważalne są duże kompetencje urzędników samorządowych, które są stale poszerzane w dodatkowych szkoleniach.

Samorząd nie uczestniczył bezpośrednio w oddziaływaniu na inwestycje z zakresu poszanowania energii czy wykorzystania odnawialnych źródeł energii, ale od pewnego czasu istnieje duże zainteresowanie tematem opracowania wspólnej, powiatowej polityki energetycznej.

Władze powiatowe dostrzegły rozwijający się przemysł drzewny, szczególnie plantacji roślin energetycznych (szybko rosnących), co spowodowało opracowanie Programu *Biomasa jako alternatywne źródło energii*. U podstaw tego programu leży doświadczenia z hodowlą wierzby, której uprawy na cele gospodarcze (meble, koszyki, wyroby pamiątkarskie) na obszarze doliny dolnej Wisły mają długoletnią tradycję.

W związku z tym inicjatywy władz powiatowych i miejskich, które zorganizowały szereg seminariów na temat możliwości rozwoju regionu poprzez wykorzystywanie wierzby szybko rosnącej w celach energetycznych spotkały się ze znacznym odzewem ze strony społeczeństwa. Pozwoliło to również na sprawne uruchomienie programu, ponieważ z problemem hodowli wierzby było już ono w znacznym stopniu zapoznane.

Widzimy, więc, że świadomość odnośnie polityki energetycznej, która nie jest wymagana żadnymi przepisami ogólnymi od władz powiatu, zaczęła się kształtować ze względu na samoistny rozwój produkcji i wykorzystania biomasy na cele energetyczne. Sytuacja ta jest też bardzo dobrym przykładem umiejętnego wykorzystywania doświadczeń gospodarczych i potencjału powiatu w celu ich adaptowania do nowych potrzeb i wyzwań związanych z rozwojem energetyki odnawialnej.

5.2 Czynniki sukcesu

Niewątpliwymi czynnikami, które pomogły opracować oraz wdrożyć zrównoważoną politykę powiatu, była wzorowa współpraca władz powiatowych z władzami gminnymi w regionie oraz ze społecznością lokalną, która została włączona w proces konsultacji, prowadzących do zdefiniowania celów Strategii.

Czynnikiem, który zdaje się być czynnikiem napędzającym działania w regionie, jest dość dobrze rozwinięty przemysł, który zasila finansowo Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w

Kwidzynie. Dzięki środkom tego funduszu możliwe jest planowanie nowych form działalności, mając świadomość możliwości zrealizowania założonych celów.

Kolejnym czynnikiem, który z dużą dozą prawdopodobieństwa przyczynił się do wdrożenia zrównoważonej polityki, jest ściśle określony system monitorowania stopnia realizacji założonych w Strategii celów.

W chwili obecnej obserwowane jest stopniowe i konsekwentne wspieranie inwestycji z zakresu ochrony środowiska z wykorzystaniem środków finansowych powiatu, jak również działań z zakresu rozwijania szlaków rowerowych, pieszych i wodnych, a przede wszystkim w zakresie wykorzystywania biomasy na cele energetyczne.

Szczególnie te ostatnie działania wspierane są aktywną współpracą z nowym stowarzyszeniem zajmującym się rozwojem tej dziedziny. Mamy tu na myśli punkt informacyjny "Biomasa", który powstał w 2003 r. w wyniku współpracy Stowarzyszenia "Eko-Inicjatywa" i Starostwa Powiatowego w Kwidzynie w ramach realizowanego programu "Biomasa jako alternatywne źródło energii". Powstanie tego punktu umożliwia nawiązanie kontaktów i wymianę doświadczeń pomiędzy osobami zainteresowanymi uprawą i wykorzystaniem wierzby energetycznej. Pozwala także na lepszy przepływ informacji pomiędzy podmiotami czynnie zaangażowanymi w propagowanie alternatywnych źródeł energii w powiecie kwidzyńskim. Utworzenie punktu informacyjnego miało na celu: bieżące dostarczanie informacji wszystkim zainteresowanym osobom, stworzenie baz danych inicjatyw na rzecz wykorzystania biomasy w powiecie kwidzyńskim, promowanie idei wykorzystania wikliny jako alternatywnego źródła energii oraz współpracę z innymi organizacjami.

Projekt "Punkt informacyjny Biomasa" miał charakter informacyjno-edukacyjny. Głównym celem projektu było podniesienie poziomu wiedzy uczestników szkoleń (głównie mieszkańców wsi), na temat możliwości wykorzystania wierzby szybko rosnących.

Uczestnicy spotkań poprzez bezpośredni kontakt zdobyli szczegółowe i praktyczne informacje, dzięki którym stali się dobrym źródłem informacji dla swoich sąsiadów.

W ten sposób w miarę równomiernie doszkoliliśmy przedstawicieli rolnych wsi z terenu całego powiatu kwidzyńskiego.

Spotkania wiejskie z rolnikami pozwoliły także na promocję punktu konsultacyjnego, w którym rolnicy mogli uzyskać odpowiedzi na nurtujące ich pytania w kontekście zakładania i prowadzenia plantacji wierzby energetycznej.

Zakres działań w projekcie:

- uruchomienie punktu informacyjnego dla rolników.

Liczba osób, które skorzystały z konsultacji w punkcie informacyjnym (bezpośrednio lub telefonicznie) szacowana na co najmniej 400.

- przeprowadzenie spotkań wiejskich, na których zostały zaprezentowane szanse, jakie niesie uprawa wierzby energetycznej w świetle integracji z UE.

(w 20 spotkaniach sołeckich na terenie powiatu kwidzyńskiego aktywnie uczestniczyło 312 rolników)

- utworzenie strony internetowej (www.ekokwidzyn.pl/biomasa)
- seminaria

- Szanse i zagrożenia dla polskiego rolnictwa w związku z integracją z UE - jeden z poruszanych tematów "Wierzba energetyczna - alternatywne źródło energii"

- "Wierzba energetyczna jako alternatywne źródło energii" - podsumowanie całorocznych działań - przedstawienie dotychczasowych doświadczeń z realizacji programu "Biomasa jako alternatywne źródło energii"

- Spotkanie naukowe w Wyższej Szkole Zarządzania "Wiklina szansą rozwoju Dolnej Wisły"

- cykl artykułów w lokalnej prasie
- wydanie ulotki informacyjnej, która służy jako materiał promocyjny punktu konsultacyjnego.

5.3 Rekomendacje

Opracowywanie, a przede wszystkim wdrażanie zrównoważonej polityki w regionie i to nie tylko poprzez samorząd powiatowy, na pewno zasługuje na powielanie w innych rejonach kraju.

Zdecydowanie, bardzo ważnym elementem, który jest godny naśladowania, jest przygotowanie Strategii zrównoważonego rozwoju w konsultacjach z szerokim spektrum społeczeństwa lokalnego, co pozwala identyfikować większość problemów w regionie.

Dzięki zaangażowaniu społeczności lokalnej oraz instytucji, które będą zaangażowane w realizację przyjętych celów, zyskuje się identyfikację zainteresowanych z przyjętymi celami i ułatwia późniejszą ich realizację.

W powiecie zauważa się zainteresowanie pracowników szkoleniami, które mogą powiększyć ich wiedzę i ten czynnik; uczestnictwo w szkoleniach powiększających wiedzę urzędników; powoduje uzyskiwanie szerszej perspektywy możliwości w regionie, co przekłada się na kompleksowe rozwiązywanie problemów. Prawdopodobnie to dzięki powiększaniu swojej wiedzy przez władze i pracowników samorządu umieszczane w polityce powiatowej są nie tylko zadania z zakresów obligatoryjnych, lecz również działania innowacyjne niewymagane przez prawo.

Aby zrównoważony rozwój energetyczny mógł być wspierany przez samorząd powiatowy, należy w opracowaniu strategii przede wszystkim uwzględnić opracowane już gminne polityki energetyczne, które są obligatoryjne.

Bardzo istotnym warunkiem stworzenia i realizowania zrównoważonej polityki jest dobry system monitorowania wyników Strategii. W powiecie kwidzińskim, co roku przedkładane jest Radzie Powiatu sprawozdanie z realizacji Strategii za rok poprzedni. Dwa razy do roku przedkładane są raporty z realizacji programów operacyjnych, które są uszczegółowieniem zapisów Strategii.

System monitorowania wydaje się być kluczowym warunkiem wdrożenia zapisów polityki regionalnej. System ten wywiera wpływ na realizację Strategii, poprzez ocenę poczynionych działań. Częste okresy sprawozdawcze pozwalają na systematyczne powracanie do zapisów Strategii i ciągłą świadomość potrzeby ich realizacji.

Teoretyczne drogi w przypadku podjęcia decyzji o wprowadzeniu zagadnień polityki energetycznej do polityki rozwoju lokalnego.

W przypadku polityk zrównoważonych bez uwzględnienia obszarów polityki energetycznej, można skorzystać z dwóch sposobów wprowadzenia obszarów polityki energetycznej do polityki rozwoju regionu.

Pierwszy sposób, jest sposobem ogólnym i polega na uaktualnieniu Strategii Rozwoju o ogólne cele zgodne z polityką państwa oraz rozpoczęcie prac nad programami szczegółowymi.

Drugi sposób jest sposobem oddolnym i polega na opracowaniu kompleksowego programu energetycznego, który obejmie swoim zakresem:

- Ustalenie lokalnych priorytetów i potrzeb oraz włączenie lokalnej społeczności w proces planowania energetycznego;
- Identyfikacja zapotrzebowania na energię;
- Identyfikacja zasobów OZE oraz działań mających na celu poszanowanie energii;
- Identyfikacja inwestycji i działań;
- Ustalenie procesu monitorowania realizacji programu.

Dzięki opracowaniu takiego programu otrzymane zostają dane, które można łatwo wykorzystać przy uaktualnianiu Strategii rozwoju o obszar polityki energetycznej.